

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

**Sbor národní bezpečnosti – pohraniční kontrolní stanice Česká Kubice
1945–1954**

Inventář

EL NAD č.: 1956
AP č.: 541

Mgr. Radka Kinkorová

Horšovský Týn 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury.....	6

Příloha

Seznam použitých zkratk	7
-------------------------------	---

Inventární seznam	8
--------------------------------	---

I. Vývoj původce archiválií

Původce archiválií:

Sbor národní bezpečnosti – pohraniční kontrolní stanice Česká Kubice, existence 1945–1954 (horní hranice stanovena podle nejmladší archiválie). Sídlo stanice nezjištěno.

Sít' pohraničních stanic SNB na konci roku 1945 ještě neodpovídala síti pohraničních četnických stanic před válkou. Příslušníci SNB byl zaměstnání mimořádnými úkoly spojenými s koncem války, odsunem německého obyvatelstva a dohledem nad osidlováním pohraničního území. Ke střežení státní hranice byl nasazen v létě 1945 vytvořený Pohotovostní pluk 1 NB (Národní bezpečnosti), jenž prošel vzhledem k potřebě rychlého nasazení náročným výcvikem. Počátkem roku 1946 byl reorganizován a byly vytvořeny Pohraniční útvary SNB – 9600.

Na činnost pohraniční četnické stanice v České Kubici navázala pohraniční pasová kontrolní stanice SNB tamtéž, prvním dochovaným dokladem o její činnosti je počáteční zápis v obyčejném podacím protokolu z 18. září 1945.

Charakter činnosti SNB určoval zákon z 11. června 1947 č. 149/1947 Sb., o národní bezpečnosti, doplněný vládním nařízením z 19. prosince 1947 č. 229/1947 Sb., jímž se vymezují úkoly národní bezpečnosti. Nadále zůstalo základním posláním sboru chránit veřejnou bezpečnost, bdít nad veřejným pořádkem a veřejnou mravností. Národní bezpečnost měla především chránit ústavní zřízení, převzala rovněž záležitosti, pro něž byly dříve zřízeny státní policejní úřady, ale také střežení státních hranic, které bylo vyhrazeno strážci obrany státu. Do oboru činnosti národní bezpečnosti spadaly i policejní věci požární, záležitosti silniční, železniční a letecké dopravy, evidence obyvatelstva, zejména hlášení pobytu, cestovní pasy, boj proti zločinnosti a sociální nepřizpůsobivosti, ochrana úrody, policejní uzavírací hodiny, ztráty a nálezy aj. Vládnímu nařízení č. 229/1947 Sb. předcházelo téhož dne vydané vládní nařízení č. 28/1947 Sb., o přísaze členů Sboru národní bezpečnosti.

Od 1. ledna 1949 vstoupil v platnost zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti, který mj. ukládal provádět v rámci SNB politickou a osvětovou výchovu.¹ Zásadní význam pro činnost bezpečnostního aparátu mělo přijetí nového trestního zákona č. 86/1950 Sb. z 23. května 1950 a především zřízení ministerstva národní bezpečnosti vládním nařízením č. 48/1950 z téhož dne.² Pod pravomoc nového ministerstva přešly veškeré ozbrojené složky ministerstva vnitra a jeho bezpečnostní agenda. Zřízení nového ministerstva představovalo zásadní změnu v řízení SNB, národní výbory přestaly být správními úřady národní bezpečnosti.

Pohraniční pasové kontrolní stanice v letech 1948 a 1949 převzaly název Velitelství pohraniční kontrolní stanice, v letech 1950–1951 vykonávaly jejich činnost Oddíly pasové kontroly, v roce 1952 referáty pasové kontroly ministerstva národní bezpečnosti a v roce 1954 Okresní oddělení ministerstva vnitra – pasová kontrola.

Velitelství stanic SNB (poté Národní bezpečnosti /NB/) byla již od roku 1949 redukována a po přetvoření okresních velitelství NB na okresní velitelství Veřejné bezpečnosti (VB)³ se v roce 1951 stanice rušily. Místo nich se zřizovala v rámci reorganizace VB k 1. březnu 1951 okrsková služba. Okrsky VB, které převzaly část úkolů rušených stanic, již nebyly samostatnými útvary. K výkonu služby na území okrsku byl určen okrskový zmocněnec VB (okrskář), jenž zodpovídal za pořádek a bezpečnost ve svém okrsku a byl součástí I. (venkovního) oddělení okresního velitelství NB a poté v roce 1953 zřízeného okresního oddělení VB. S okrskovými zmocněnci spolupracovala pohraniční oddělení VB, která dohlížela

¹ Tomuto zákonu předcházelo přijetí dvou závažných zákonů o postihu protistátní nepřátelské činnosti: zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratického zřízení, a zákona č. 247/1948, o táborech nucené práce.

² Vládní nařízení č. 48/1950 Sb., kterým se zřizuje ministerstvo národní bezpečnosti. Toto ministerstvo působilo do 1. října 1953, kdy bylo zrušeno a jeho pravomoci přešly zpět na ministerstvo vnitra.

³ Později přejmenované na okresní oddělení VB.

na dodržování hraničního režimu, zejména dohlížela na dodržování demarkace, kontrolovala a odbavovala osoby na hraničních přechodech a prováděla kontroly při drážní přepravě, prováděla předběžné výslechy osob zadržených při podezření z trestné činnosti v pohraničním území, prováděla vyšetřování trestné činnosti vztahující se k hraničnímu režimu, dohlížela na bezpečnost v hraničním území a vykonávala hlídkové služby na státní hranici k zamezení ilegálních přechodů a pašování.

Sbor národní bezpečnosti tvořily až do roku 1990 dvě složky, Veřejná bezpečnost a Státní bezpečnost. Státní bezpečnost zanikla rozkazem ministra vnitra Richarda Sachera 1. února 1990, Veřejná bezpečnost byla na základě zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ze dne 21. června přeměněna s účinností od 15. července 1991 na Policii České republiky.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Archiválie pocházející z činnosti pohraniční kontrolní stanice SNB v České Kubici byly do Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně delimitovány z archivního souboru Fondy Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň (EL NAD 10133), jenž byl dosud v péči I. oddělení SOA v Plzni, a to protokolem o přemístění (delimitaci) archiválií ze dne 25. října 2016 čj. SOAP/010-0839/2016. Při vymezování jednotlivých archivních fondů v SOKA Domažlice bylo do archivního fondu Sbor národní bezpečnosti – pohraniční kontrolní stanice Česká Kubice zařazeno 12 podacích protokolů a 4 repertáře. Toto rozčlenění delimitovaného materiálu proběhlo až v roce 2017, proto je přírůstek archivního fondu Sbor národní bezpečnosti – pohraniční kontrolní stanice Česká Kubice evidován pod číslem 63/2017. Státní oblastní archiv v Plzni převzal archiválie k uložení do archivního souboru Fondy Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň ve dvou přejímkách, a sice 11. března 1960, č. přírůstku 17-20/1960, a 7. října 1961, č. přírůstku 7-42/1961.

Z písemností vzniklých z činnosti pohraniční kontrolní stanice SNB v České Kubici se dochovaly pouze registraturní pomůcky. Záznamy v podacích protokolech dokládají, že spisy byly 29. února 1960 zničeny.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Sbor národní bezpečnosti – pohraniční kontrolní stanice Česká Kubice obsahuje archiválie pocházející z let 1945–1954 .

Na základě doporučení komise pro předarchivní činnost a péči o archiválie z 24. října 2016, jež vydala v souvislosti s delimitacemi archiválií Fondů Veřejné bezpečnosti z bývalého kraje Plzeň probíhajícími na podzim 2016 (viz kapitola II.), byly v inventarizovaném archivní fondu ponechány archiválie pocházející z období až do roku 1954.

Archivní fond tvoří registraturní pomůcky, které se zde dělí na tajné podací protokoly, důvěrné podací protokoly a obyčejné podací protokoly. Podací protokoly jsou v jednotlivých řadách seřazeny chronologicky a po nejmladším podacím protokolu následují repertáře rovněž v chronologickém pořadí.

Po formální stránce je inventář zpracován podle metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006–0767/2010 a jeho dodatku čj. SOAP/006–1300/2014 a dále podle metodického návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby ministerstva vnitra čj. MV–46913/AS–1/AS–2013.

Během pořádání nebyly vyřazeny žádné archiválie. Z pohledu úplnosti zachování archiválií je archivní fond označen jako torzovitý. Jazykem archiválií je čeština. Archiválie uložené pod inv. č. 7 a 15 mají potřhané listy.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archiválie inventarizovaného archivního fondu pocházejí z činnosti pohraniční kontrolní stanice SNB v České Kubici. Dochovaly se výhradně registraturní pomůcky, jejichž výpovědní hodnota je limitována účelem, který jako takové plnily. Přesto však přibližují agendu, jíž stanice v daném období vykonávala.

Pro hlubší poznání činnosti a působení stanice SNB je ovšem bezpodmínečně nutné prostudovat i další archivní materiál uložený např. v Národním archivu či v Archivu bezpečnostních složek.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Sbor národní bezpečnosti – pohraniční kontrolní stanice Česká Kubice uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Mgr. Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 2. prosince 2019

Mgr. Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, fond *Okresní národní výbor Domažlice* (EL NAD 73).

Literatura

JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

KVAPILOVÁ, Iva. Přehled organizačního vývoje Sboru národní bezpečnosti v letech 1945–1950 se zaměřením na veřejně bezpečnostní (resp. pořádkovou a kriminální) složku. *Sborník AMV 1/2003*, s. 68–90.

KVAPILOVÁ, Iva. Organizační vývoj SNB v 50. letech se zaměřením na jeho veřejně bezpečnostní složku. *Sborník AMV 2/2004*, s. 9–69.

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva IV. : Československo (1945–1989)*. Praha : Police history, 2011.

PALIVODOVÁ, Eva. *Ochrana hranic a vytváření vnějšího nepřítele v letech 1948–1956*. [tiskem nepublikovaná diplomová práce]. Praha : Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav českých dějin, 2010. [dostupné z <http://is.cuni.cz> 9. srpna. 2019]

Příloha: Seznam použitých zkratk

AMV	Archiv Ministerstva vnitra
AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
čj.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
eid. jedn.	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
MV	ministerstvo vnitra
NB	Národní bezpečnost
ppr	podací protokol
rep	repertář
Sb.	Sbírka zákonů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
SOKA	státní okresní archiv
VB	Veřejná bezpečnost

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

I. Spisový materiál

A. Registrurní pomůcky

Podací protokoly tajné

1	Podací protokol tajný 26. 11. 1946–25. 11. 1947, čj. 1/46–230/47	1946–1947	ppr 1
2	Podací protokol tajný 26. 11. 1947–31. 12. 1949, čj. 231/47–178/49	1947–1949	ppr 2
3	Podací protokol tajný 1. 1. 1950–24. 1. 1951, čj. 1/50–12/51	1950–1951	ppr 3
4	Repertář k podacímu protokolu tajnému	1946–1950	rep 1

Podací protokoly důvěrné

5	Podací protokol důvěrný 8. 11. 1945–30. 1. 1947, čj. 1/45–20/47	1945–1947	ppr 4
6	Podací protokol důvěrný 30. 1. 1947–23. 9. 1949; čj. 21/47–73/49	1947–1949	ppr 5
7	Repertář k podacímu protokolu důvěrnému	1945–1948	rep 2

Podací protokoly obyčejné

8	Podací protokol obyčejný 18. 9. 1945–19. 2. 1946; čj. 1/45–110/46	1945–1946	ppr 6
9	Podací protokol obyčejný 20. 2. 1946–3. 9. 1946, čj. 111/46–680/46	1946	ppr 7
10	Podací protokol obyčejný 4. 9. 1946–17. 5. 1947, čj. 681/46–480/47	1946–1947	ppr 8
11	Podací protokol obyčejný 17. 5. 1947–17. 9. 1947, čj. 481/47–870/47	1947	ppr 9
12	Podací protokol obyčejný 17. 9. 1947–5. 8. 1949, čj. 871/47–930/49	1947–1949	ppr 10

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
13	Podací protokol obyčejný 5. 8. 1949–13. 10. 1950, čj. 931/49–480/50	1949–1950	ppr 11
14	Podací protokol obyčejný 13. 10. 1950–31. 12. 1954, čj. 481/50–100/54	1950–1954	ppr 12
15	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1945–1946	rep 3
16	Repertář k podacímu protokolu obyčejnému	1947–1950	rep 4

Název archivní pomůcky:	Sbor národní bezpečnosti – pohraniční kontrolní stanice Česká Kubice
Značka archivního fondu:	PKS SNB Č. Kubice
Časové rozmezí:	1945–1954
Počet evidenčních jednotek:	16 (12 podacích protokolů, 4 repertáře)
Počet inventárních jednotek:	16
Rozsah v bm:	0,22
Stav ke dni:	2. 12. 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 2. 12. 2019 čj. SOAP/10-712/2019